

Kočka pouštní a její chov v Zoo Brno

Kočka pouštní (*Felis margarita*) z podčeledi malých koček (*Felinae*) je typickou obyvatelkou severoafrických a asijských pouští. Název kočka pouštní se někdy používá pro poddruh kočky divoké – kočku plavou (*F. silvestris lybica*), nicméně pro *F. margarita* zůstává toto české pojmenování vhodnější. Jen ona dokáže žít v těch nejvyprahlších oblastech, nejen pro kočku plavou už příliš horkých a suchých. Z vědeckého hlediska kočku pouštní objevil v r. 1856 kapitán Viktor Loch ve východním Alžírsku během francouzské expedice, kterou vedl generál Jean-Auguste Margueritte. Jméno velitele výpravy bylo použito při popisu této zajímavé šelmy. Všechny malé kočky mají řadu společných znaků, jako např. tvar osrstění nosu, zkonstatělý jazylkový aparát nebo štěrbínovitou, někdy okrouhlou zorničku oka, při výdechu i nádechu předou a mňoukají. V chovu se objevuje mnoho zástupců této podčeledi, s některými se ale setkáváme méně často nebo ojediněle. K nepříliš běžným patří i kočka pouštní, kterou v České republice chovalo či chová jen několik zoologických zahrad (Plzeň, Jihlava, Ohrada v Hluboké nad Vltavou) a rozmnožuje se zatím pouze v Zoo Brno.

Těžistěm výskytu kočky pouštní jsou aridní oblasti severní Afriky, Blízkého východu a Střední Asie. Její morfologické znaky ukazují čtyři dobře odlišitelné základní poddruhy: saharský (*F. m. margarita*), arabský (*F. m. harrisoni*), pákistánský (*F. m. scheffeli*) a středoasijský (*F. m. thinobia*). Analýza DNA jednotlivých forem přinesla i genetický důkaz na podporu této hypotézy (Sausman 1991). Kromě čtyř jasně definovaných poddruhů uvádějí někteří zoologové ještě další dvě formy, a to jednu z Nigeru a Súdánu (*F. m. airensis*) a druhou z alžírské části Sahary (*F. m. meinertzhageni*). Kočku pouštní máme doloženu ze Západní Sahary, Maroka, Mauritánie, Alžírsku, Nigeru, Egypta, dále Izraele, Jordánska, Sýrie, Ománu, Saudské Arábie, Kuvajtu, Spojených arabských emirátů, Jemenu, Kazachstánu, Turkme-

nistánu, Uzbekistánu, Íránu a Pákistánu. Nejistý či spíše předpokládaný je výskyt v Tunisku, Lybii, Čadu, Mali, Senegalu, Súdánu, Afghánistánu a Kataru.

Celkový přehled uváděných poddruhů a rozšíření kočky pouštní zahrnuje:

- *F. margarita margarita* – severní Afrika (Západní Sahara, Maroko, Mauritánie, Alžírsko);
- *F. m. airensis* – Niger, Súdán;
- *F. m. meinertzhageni* – Sahara (Alžírsko);
- *F. m. thinobia* – okolí Kaspického moře (Írán, Kazachstán, Uzbekistán, Turkmenistán);
- *F. m. scheffeli* – Pákistán;
- *F. m. harrisoni* – Arabský poloostrov, Jordánsko, Izrael, Sýrie, Egypt.

Tak rozsáhlý areál druhu je ale doposud prozkoumán jen velice nedostatečně, což podporuje názory, které počítají ve špatně

dostupných rozsáhlých oblastech africké Sahary s několika izolovanými populacemi, soustředěnými kolem písečných přesypů – ergů.

Popis a biologická data

Kočka pouštní patří k menším druhům rodu. Délka těla je v rozmezí 42–57 cm, délka ocasu 26–35 cm. Hmotnost ulovených samců v Turkmenistánu se pohybovala mezi 2,1 až 3,4 kg a samic od 1,4 do 3,1 kg. Kromě zavalitého trupu na krátkých končetinách upoutá na první pohled nejvýraznější část těla – robustní a široká hlava s velkýma, daleko od sebe posazenýma ušima až téměř na bocích hlavy. Toto nezvyklé umístění uší spolu s propracovanou strukturou středního ucha významně pomáhá kočce pouštní při zachycení pohybu kořisti v podzemních norách a zároveň chrání vnitřní ucho proti větrem rozvířenému písku. Rovněž ušní bubínky a sluchové kůstky jsou u tohoto druhu ve srovnání s jinými malými kočkami značně zvětšené a vyvinutější. Nízko položené uši spolu s krycím zbarvením přispívají k maskování zvířete v pouštním prostředí. Důležitost ušních boltců umocňuje i fakt, že se podílejí na ochlazení těla při vysokých teplotách. Tehdy krev v žilách koluje v těsné blízkosti povrchu uší a má podstatný vliv na rozptylování tělesného tepla. Také velký nos pomáhá snižovat odpařování vody z jejího dechu. Kondenzace probíhá z větší části uvnitř nosu, a tím dochází k minimálním ztrátám vody.

Tento druh kočky dokáže výborně hrabat v písku, a to jak při lovu kořisti, tak při budování nových nor nebo úpravě starších, které využívá k úkrytu. Do písku se při pohybu neboří, napomáhá jí hustá vrstva chlupů vyrůstající mezi prstními polštářky na chodidlech. Umožňuje lépe rozložit hmotnost zvířete při pohybu přes písečná území, ale slouží i jako izolační podložka chránící před extrémními teplotami rozpáleného povrchu. Celé tělo pokrývá pískově nebo šedě zbarvená hustá srst, která pomáhá se vyrovnat se značnými nočními poklesy teplot.

1 Arabský poddruh kočky pouštní (*Felis margarita harrisoni*) v Zoo Brno

2 Na celkovém vzhledu kočky pouštní upoutávají hlavně velké, daleko od sebe posazené uši.

Životní prostředí a způsob života

Prostředí obývané kočkou pouštní ovlivňuje a do značné míry určuje její způsob života. Hlavními místy výskytu jsou písčité i kamenité pouště. Zde je schopna snášet mimořádně extrémní změny teplot během 24 hodin. Denní teploty vzduchu tu ve stínu dosahují přes 50 °C, noční naopak mohou klesat až na -0,5 °C! V severnější položených oblastech navíc běžně v zimě sněží a teploty klesají až na -25 °C. Jako příklad poslouží dva odlišné biotopy ve východním Egyptě. Jeden představuje písčité pláně u Asuánské přehradní nádrže (Násirovo jezero), bez jakékoli vegetace, druhý nedaleká skalnatá údolí s keři a stromy. Někteří autoři uvádějí nejvyšší početnost kočky pouštní v Turkmenistánu uprostřed rozsáhlých písčinych dun v centru pouště Karakum (Heptner a Sludskii 1972). Jen ojediněle lze spatřit soliterní jedince na jílovitých půdách pouští Ustjurt a Mangyšlak mezi Aralským a Kaspickým mořem na pomezí Uzbekistánu a Kazachstánu.

V minulosti byla kočka pouštní považována za velmi vzácnou, což lze vysvětlit obtížnou dostupností nehostinných a řídké obydlených míst, kde žije. I dnes se odhadování její početnosti v přírodě provádí obtížně. V písku nezanechává téměř žádné stopy, barva srsti ji činí skoro neviditelnou a při ozáření světlem z baterky rychle zavírá oči. Má i jedinečný způsob pohybu např. při lovu kořisti. Přitisknutá těsně k zemi je schopna rychlého běhu přerušovaného občasnými skoky. Na krátkou vzdálenost běží rychlostí až 25 km za hodinu. Vše navíc umocňuje její převážně noční aktivita, jak potvrdily výsledky prvních radiotelemetrických měření v Izraeli (Abadi 1992). Zde byla kočka pouštní během 6 měsíců pozorována ve dne při odpočinku mimo noru jen po několika deštivých dnech. Stejný autor ve své studii sledoval 9 měsíců čtyři jedince v údolí Arava, spojujícím Mrtvé moře s Akabským zálivem. Za soumraku zaujaly kočky vždy asi 15 minut před odchodem na lov vyhlídkovou pozici, při níž soustředěně pozorovaly okolí nory, a až poté vyšly na lov. Aktivní byly po celou noc, kdy urazily v průměru 5,4 km. Za úsvitu, předtím, než zmizely v ústí nory, se opět postavily do vyhlídkového postoje. Během dne byly nory obsazeny různými jedinci a jednotlivá zvířata nory v této době nestřídala.

Existuje jen málo údajů o skladbě kořisti kočky pouštní v přírodě. Vyšetřením obsahu žaludku a výkalů 182 jedinců ze tří centrálních pouští Asie se ukázalo (Schauenberg 1974), že hlavní složku potravy tvoří různé druhy pískomilů (podčeleď *Gerbillinae*). Loví také tarbíky (*Dipodidae*), menší druhy ještěřů i ptáků. Tuto kočku si oblíbili saharští kočovníci proto, že je výborným lovcem zmijí rohatých (*Cerastes cerastes*), které nejprve omráčí tlapou rychlými údery do hlavy a pak hlavu zmije ukousne. Dalším důkazem výrazného přizpůsobení životu v suchém prostředí je i to, že kořist pro ni představuje jediný zdroj vody. Ve volné přírodě bylo narození mláďat pozorováno v lednu až dubnu na Saħaře a v dubnu v Turkmenistánu, v průběhu září a října v Pákistánu. Naopak v lidské péči nebyla

podobná sezonnost při rozmnožování znamená.

Chov kočky pouštní

Až do r. 1967 byla kočka pouštní k vidění v zoologických zahradách jen ojediněle. První dva jedinci žili v káhirské zoo kolem r. 1912. Další dvě tyto kočky chovala v r. 1925 zoo v Moskvě, v r. 1930 měli dva jedince v Paříži. Celkem 9 koček chovali o dva roky později v bývalém Sovětském svazu a jedno zvíře v letech 1952–59 v Zoo Londýn. Po objevu populace v Pákistánu (*F. margarita scheffeli*) v r. 1966 byla tato forma v průběhu následujících 6 let kvůli odchytům pro komerční účely téměř vyhubena. Od r. 1976, kdy popsal H. Hemmer se spolupracovníky arabskou formu *F. margarita harrisoni*, tvoří evropskou populaci v lidské péči právě jen tento poddruh. Kočky pouštní v severoamerických zoologických zahradách patří k čisté formě *harrisoni* a ke křížencům mezi formami *harrisoni* a *scheffeli*. Čistě nehybridní jedince původem z Pákistánu nenajdeme v současnosti v žádné instituci. V České republice je kočka pouštní dnes chována vedle brněnské zoologické zahrady (3 samci, 1 samice) i v Zoo Ohrada (1, 0) a Zoo Jihlava (1, 1).

V lidské péči byl první porod dvou mláďat, z nichž jedno bylo úspěšně odchováno uměle, podle mezinárodní plemenné knihy zaznamenán v r. 1969 v Zoo Cincinnati (USA). V Evropě patří prvenství Walteru Scheffelovi z německého Maintalu nedaleko Frankfurtu nad Mohanem,

Tab. 1 Přehled základních biologických dat kočky pouštní (*F. margarita*)

Hmotnost	[kg]	samec 2,1–3,4 samice 1,4–3,1
Délka těla	[cm]	42–57
Výška těla	[cm]	24–30
Délka estru	[den]	2–5
Březost	[den]	59–67
Počet mláďat	[kus]	2–5, výjimečně až 8
Porodní hmotnost mláďat	[g]	42–57
Otevření očí	[den]	14.–18.
Doba kojení	[měsíc]	až 3
Pohlavní dospělost	[měsíc]	9–14
Max. dožitý věk	[rok]	až 13

3 Kojící samice kočky pouštní Eva
4 Mládě kočky pouštní z posledního 6. vrhu současného chovného páru v brněnské zoo ve stáří 30 dnů. V této době projevují první zájem o maso.

u něhož se v r. 1973 narodila tři koťata, dvě z nich byla odchována.

Kromě obecně známých zásad (např. plnohodnotné krmení, odpovídající klima nebo vybavení ubikace) ovlivňují chov a rozmnožování malých koček i jiných šelem některé další faktory, např. působení okolního prostředí. Všechny tyto a jistě mnohé prozatím nám neznámé vlivy se odrazily také v chovu koček pouštních v zoologické zahradě Brno.

První zkušenosti s těmito atraktivními šelmami jsme získali v r. 1998, kdy do Brna přibyli dva samci ze Zoo Wuppertal v Německu. Dvě samice se nám o dva roky později podařilo dovést ze Zoo Berlín. Jeden pár byl umístěn do expozice v dolní části zahrady (tzv. Alej šelmiček, již zrušená), druhý našel domov ve starší části vivária sousedícího s pavilonem Tropickej království. Právě v této vnitřní expozici došlo 16. července 2000 k historicky prvnímu narození kočky pouštní v Zoo Brno i v České republice. Samice zde za trvalé přítomnosti samce úspěšně odchovála čtyři koťata (dva samce a dvě samice). Další dvě mláďata se tomuto páru narodila 13. března 2001, bohužel za dva dny uhynula. U druhého páru jsme zaznamenali porod tří mláďat 16. března 2001. Přežila ale pouhých 12 dnů. V následujících letech se chov soustředil výhradně do zmínované dolní části zoo. Tady se ale kočky v nepříliš vhodné řešené ubikaci nerozmnožovaly.

Druhá etapa chovu kočky pouštní v Zoo Brno začala na konci r. 2008, kdy uvnitř pavilonu Tropickej království vzniklo zcela nové zařízení pro tento druh. Expozici o ploše 14 m² vytápějí dva radiátory a dvě topné desky v podlaze zamaskované silnou vrstvou písku. Teplota zde ani při nejsilnějších mrazech neklesne pod 18 °C. Prostor osvětluje výbojka (250 W) a přes velkou prosklenou stěnu sem dopadá i denní světlo. Jako podklad je použit písek, iluzi polopouště navozují suché keře, pařezy a větve. Na protilehlých stranách ubikace mají kočky k dispozici dvě dřevěné boudičky vybavené vstupními předstěnami. Prvními obyvateli nového prostoru

Tab. 2 Vývoj mládat tří vrhů chovného páru kočky pouštní (Osiris a Eva) v Zoo Brno v letech 2009–10

Číslo vrhu	1		2		3	
Datum páření (pozorované)	24. 4. 2009		30. 12. 2009		30. 3. 2010	
Porod	25. 6. 2009		6. 3. 2010		1. 6. 2010	
Délka březosti od 1. páření	62 dní		66 dní		65 dní	
Počet mládat (samci, samice, ?)	2, 1, 0		1, 1, 1		3, 1, 0	
Matka poprvé přijala potravu	26. 6.	1. den	7. 3.	1. den	2. 6.	1. den
Zjištěno otevírání očí	13. 7.	18. den	–	–	14. 6.	14. den
Všechna mláďata již vidí	18. 7.	23. den	–	–	19. 6.	19. den
Kotě poprvé samo ven z úkrytu	20. 7.	25. den	–	–	23. 6.	23. den
Matka poprvé kojí mimo boudu	20. 7.	25. den	–	–	24. 6.	24. den
Všechna koťata venku z úkrytu	23. 7.	28. den	–	–	25. 6.	25. den
První zájem mládat o maso	25. 7.	30. den	–	–	30. 6.	30. den
Mláďata žerou maso pravidelně	1. 8.	37. den	–	–	4. 7.	34. den

se v lednu 2009 stal kocour Osiris (narozen r. 2002 v Zoo Bristol, v plemenné knize č. 485) a kočka Eva (narozená r. 2007 v Zoo Krakov, č. 652).

Základem diety koček pouštních v brněnské zoo je biologické krmení (celé myši, kuřata, potkani). Nepravidelně jim předkládáme kousky hovězího masa a vnitřnosti. V poslední fázi březosti, těsně po porodu a během kojení tvoří podíl celých těl obratlovců téměř 100 %. Totéž platí v období přechodu koťat na masitou potravu (kolem 30. dne života). Zhruba jednou týdně mají kočky možnost lovit živý hmyz, nejčastěji saranče stěhovavé (*Locusta migratoria*). Krmný týden je šestidenní, v neděli mají zvířata půst, s výjimkou březí a kojící samice, která má přístup k potravě denně.

● Porod č. 1 (25. června 2009)

Bezproblémové soužití nově sestaveného páru vyvrcholilo 24. dubna 2009 brzy ráno, kdy proběhlo páření. Během dalších dnů projevoval kocour značnou sexuální aktivitu a pronásledoval samici, ale ta ho už odmítala. Začátkem června kočka vykazovala jasné známky březosti, přičemž vystoupilé bradavky nebyly jediným příznakem. V chovu malých plachých druhů kočkovitých šelem se jako nejspolehlivější diagnostika gravidity osvědčilo pozorování po dni bez potravy, kdy má březí samice stále plné břicho. Týden před očekávaným porodem jsme samce odchytli a umístili do oddělené ubikace. Kromě kvalitního krmení, potřebného mikrokli-

matu (zvířata z blízkovýchodních pouští vyžadují sucho a teplo) a vybavení ubikace má kladný vliv na průběh odchovu pocit bezpečí a naprostý klid v okolí expozice. Všechny tyto podmínky se nám podařilo zajistit, když jsme rovněž týden před porodem zcela uzavřeli celý prostor pro návštěvníky a skleněné stěny zakryli rákosovou rohoží.

Očekávaná událost nastala uvedeného červnového dne, kdy po 62 dnech březosti kočka náhle změnila chování a od rána zůstávala v úkrytu. Druhý den už bylo slyšet, jak se mláďata ozývají. Během dalších dnů se matka zdržovala v boudě a jen krátce vycházela ven pro potravu. Toho jsme třetí den využili, provedli co nejrychlejší vizuální kontrolu a spatřili tři dobře živěná koťata o velikosti asi 15 cm. Jejich pohlaví jsme určili během další kontroly (13. července) – šlo o dva samce a jednu samičku. U obou samečků bylo zjištěno otevírání očí. Ve stáří 23 dnů viděla už všechna tři koťata. Ve 25. dnu života opustilo jedno z koťat ráno poprvé rodnou boudu a téhož dne krátce před polednem kočka kojila další z mládat ve volném prostoru. První zájem o masitou potravu jsme u koťat zaznamenali 30. den, pravidelný příjem masité složky v podobě menších hlodavců nastal o týden později (1. srpna). V této době matka uchopí do čelistí myš, přenesení ji do blízkosti koťat a začne kořist požírat. V případě, že mládě projeví zájem, matka mu potravu přenechá a jde pro další. Toto zaučování se opakuje během následujících dnů mnohokrát.

Vakcinaci koťat a jejich označení čipem jsme provedli 8. září. Potřebné opakování očkování proběhlo 30. září. Po nečtyřech pěti měsících byl pár koťat (Azard a Aschly) z tohoto odchovu odeslán do zoo Tallin v Estonsku. Sameček Adi našel nový domov v prosinci 2010 v zoo Ohrada v Hluboké nad Vltavou.

● Porod č. 2 (6. března 2010)

Další spojení chovných zvířat jsme uskutečnili 28. prosince 2009, k páření došlo o dva dny později. Tentokrát jsme se rozhodli kocoura neoddělovat a podobně jako např. v drážďanské zoo ho ponechat společně v ubikaci s matkou a koťaty. Přátelský až harmonický vztah našich chovných zvířat k tomu opravňoval. Jak je patrné z tab. 2, došlo k porodu 6. března 2010 po 66 dnech od pozorovaného páření. O kocoura se kočka během následujících dnů nezajímala a koťata neopouštěla přes den na více než 10 minut. Teprve po 7 dnech začala samce přátelsky zdravit. Po 12 dnech od porodu jsme opatrně nahlédli do boudy, kde byla tři dobře živěná koťata. O čtyři dny později (16. den) jsme ráno našli dvě mláďata (samec a samice) zakousnutá, třetí (neznámého pohlaví) jsme nenašli vůbec.

Vystihnout vztah páru během odchovu není jednoduché. Někdy se kocour může stát příčinou toho, že samice mláďata odvrhne, a pak zakousne nebo sežere. Naopak existuje jen málo pozorování, že by ve vlastním teritoriu svá koťata zabil samec. Mnohem častěji znamenají nebezpečí starší mláďata, která případně zůstala s rodiči. Bezprostředně při rušení často samice nijak své chování nezmění, a potom bývá velmi těžké spojit správnou příčinu s fatálním vyrušením. Nervózní matka se při pocitu ohrožení, strachu nebo působením chronického stresu snaží koťata vzít a utéct s nimi do bezpečí, což není v ubikaci možné. Tato bezvýhodná situace může nakonec vést i k usmrcení mládat. Takové projevy jsme u naší samice ale nepozorovali. Neklid vedoucí k odvržení potomků bývá častým projevem instinktivního chování, také resorpce embryí, zabití mládat nebo opuštění vrhu nejsou patologické jevy. Spíše jde o etologicky založené strategie, pomocí nichž samice reaguje na určitou situaci v okolním prostředí. Toto chování se podobně projevuje i v přírodě, kdy instinktivní analýzou nákladů a zisků zhodnotí kočka pokračování odchovu jako ztrátové. Další investice do potomků by mohla nebezpečně snížit její fyzickou kondici. Naproti tomu pozření mládat může matce částečně snížit ztráty z chybného vrhu.

● Porod č. 3 (1. června 2010)

K dalšímu páření došlo 30. března 2010 jako obvykle v ranních hodinách. Po 35 dnech jsme přemístili samce. Porod nastal 1. června po graviditě trvající 65 dnů. Po 10 dnech jsme napočetili čtyři koťata. Ve věku 23 dnů dopoledne poprvé jedno z nich vylezlo pomalu z boudy, odpoledne už byla venku dvě. Určení pohlaví jsme provedli 28. června a zjistili jsme, že máme tři samečky (nyní jsou ve vyhlášené francouzské zahradě specializované na kočkovité šelmy Le Parc des Félines v Nesles)

a jednu samičku (nový domov našla v polské Zoo Zamość).

V r. 2011 jsme nezaznamenali žádný porod. Až do srpna žila naše chovná samice Eva se svou dcerou, narozenou v červnu 2010. Teprve po transportu mladé samičky jsme opět s Evou spojili samce Osirise. V listopadu 2011 byl v trusu koček potvrzen výskyt škrkavek. Pár byl rozdělen a přemístěn do jiných prostor v zázemí. Následovala výměna substrátu, dekorací, dezinfekce prostoru a odčervení koček. K dalšímu připuštění došlo až 12. prosince 2011, zvířata se ještě ten den pářila.

● Porod č. 4 (7. února 2012)

První porod v r. 2012 (tři koťata) nastal po rekordně krátké březosti trvající pouze 57 dnů. V tomto případě se potvrdil fakt, jak jsou malé kočky citlivé na rušivé vlivy během porodu a následně v době odchovu mláďat. Prostor kolem expozice koček pouštních nebyl tentokrát pro návštěvníky uzavřen a nebylo provedeno ani zakrytí skel ubikace. Týden po porodu jsme našli jedno mrtvé rozkousané kotě. Zbylá dvě matka zřejmě sežrala (samec byl oddělen 14 dnů před porodem). Následující den jsme kocoura vrátili zpět k samici.

● Porod č. 5 (26. dubna 2012)

Koncem března bylo na kočce patrné, že je opět březí. Začátkem dubna jsme ji přemístili do zázemí, kde měla potřebný klid. K porodu pouze jednoho mláděte došlo 26. dubna. Začátkem června jsme provedli odčervení, vakcinaci a čipování a určili pohlaví – šlo o samečka. V srpnu 2013 byl odvezen do francouzského parku v Nesles.

V r. 2013 byl k vnitřní expozici koček pouštních nově přistaven venkovní výběh o ploše asi 30 m², který zvířata využívají hlavně za slunečného počasí.

● Porod č. 6 (26. března 2014)

Od ledna 2013 byl náš chovný pár opět spolu. Již za tři týdny jsme pozorovali

5 Šestidenní mláďata kočky pouštní při kontrole – v té době ještě nemají otevřené oči a jsou pouze kojena.

6 Koťata před vchodem do rodné boudy v brněnské zoo. Všechny snímky M. Balcara

páření, které se v průběhu celého roku pravidelně opakovalo, ale k zabřeznutí nedošlo. Jako možný důvod jsme zvažovali vyšší věk Osirise (narozen 2002), ale v březnu 2014 se ukázalo, že samice Eva je opět březí. Tentokrát se narodila tři koťata, z nichž dvě byla odchována – opět šlo o samečky.

Ochrana a mezinárodní spolupráce

Jak jsme již uvedli, v evropských zoologických zahradách je chován jen arabský poddruh kočky pouštní – *F. m. harrisoni*. V historii byla kočka pouštní podle Mezinárodní plemenné knihy (International Studbook, ISB) chována v počtu 928 zvířat v 91 institucích (stav k 31. prosinci 2014). Z tohoto počtu bylo 385 samců, 351 samic a 192 jedinců neurčeného pohlaví.

Podle posledního vydání plemenné knihy ISB (Breton 2015) tvořilo koncem r. 2014 celosvětovou populaci kočky pouštní v péči

člověka 163 jedinců ve 43 institucích (viz tab. 3). Evropský záchranný program (European Endangered Species Programme, EEP) pro tento druh evidoval 130 zvířat. Z toho 12 je starších než 12 let a brzy u nich může dojít k přirozenému úhynu. Protože doporučení pracovní skupiny pro kočkovité šelmy definuje udržitelnou populaci v rámci EEP až při 150 jedincích daného druhu, bylo by rozšíření chovu v dalších zařízeních vítané.

V r. 2012 došlo u 6 párů koček pouštních doporučených koordinátorem chovu EEP k narození 24 koťat, přezila polovina. V delším časovém úseku let 2009–12 bylo v 10 institucích zapojených do EEP odchováno 26 mláďat ze 61 narozených (tab. 4), téměř třetina z těchto odchovaných koťat se narodila v Zoo Brno. EEP populace kočky pouštní pochází z 18 jedinců – zakladatelů (původem z přírody), z nichž pět stále žije. V Al Wabra v Kataru dva samci a dvě samice a v Al Ain ve Spojených arabských emirátech jeden samec. Další čtyři jedince, kteří se mohou připojit ke genetickým zakladatelům populace, najdeme v Kísr Salmyia v Kuvajtu (tři samci) a v Al Ain (jeden samec). Tato zvířata mají prvořadý význam, protože jejich budoucí zapojení může podstatně zlepšit genetikou rozmanitost populace kočky pouštní v chovu.

Podle Červené knihy IUCN je *F. m. scheffeli* zařazena v kategorii ohrožený druh a je zahrnuta v příloze CITES I Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy. Ostatní poddruhy patří do skupiny téměř ohrožený druh a přílohy CITES II. Celkový početní stav kočky pouštní odhaduje IUCN na 10 tisíc jedinců. Monitorování jednotlivých populací zůstává však obtížné, ne-li nemožné. Mapování výskytu a ekologie i jejich ochrana je např. součástí projektu Ekologie a ochrana saharických masožravců v Nigeru i projektů Fondu na ochranu Sahary (Sahara Conservation Fund). Na chovanou populaci (*ex situ*) působí negativně nízký počet zakladatelů a s tím související příliš vysoký stupeň inbridingu. Jako nejlepší doporučení do budoucna se jeví zvýšit počet zakladatelů a zajistit růst populace tohoto poddruhu kočky pouštní v zoologických zahradách.

Citovanou a použitou literaturu uvádíme na webové stránce Živý.

Tab. 3 Stav populace kočky pouštní v lidské péči podle Mezinárodní plemenné knihy k 31. prosinci 2014 (v Evropě jsou zahrnuti i jedinci neurčeného pohlaví)

	Samci	Samice	Celkem zvířat	Celkem institucí
Evropa	31	25	59	21
Severní Amerika	14	11	25	13
Střední východ	31	39	70	8
Asie	3	6	9	1
Celkem	79	81	163	43

Tab. 4 Rozmnožování druhu v Evropském záchranném programu v letech 2009–12

Instituce	Stát	Odchováno	
		Narozeno (samec, samice, neznámé pohlaví)	
Al Ain	Spojené arabské emiráty	1, 1, 0	0, 0
Brno	Česká republika	7, 3, 4	6, 2
Eskilstuna	Švédsko	4, 3, 4	2, 1
Mulhouse	Francie	4, 1, 0	2, 0
Nesles	Francie	1, 2, 0	0, 0
Novosibirsk	Rusko	4, 4, 0	1, 2
Pontscorf	Francie	2, 0, 0	2, 0
Ramat Gan	Izrael	2, 3, 4	2, 3
Tallin	Estonsko	3, 2, 1	0, 2
Wuppertal	Německo	0, 1, 0	0, 1
Celkem		28, 20, 13	15, 11